

Beschadigd

Ika Gerritsen

Uitgeverij LetterRijn Leidschendam

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of veeelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zo nodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Eerste druk, mei 2016

© 2016 LetterRijn

Auteur: Ika Gerritsen

Redactie: Theo van Rijn

Grafische vormgeving: Book-a-liciouz

Foto auteur achterkant: Sanne Reijnders

Drukwerk Grafistar, Lichtenvoorde

Uitgeverij: LetterRijn

www.letterrijn.nl

The logo for LetterRijn, featuring a stylized 'L' icon followed by the text 'LetterRijn' in a bold, sans-serif font, all contained within a dark rounded rectangular background.

isbn: 978-94-918752-4-3

Proloog

*B*ovenaan de trap blijft ze staan. Ze draait zich om en kijkt me ernstig aan. ‘Begrijp je me nou?’ vraagt ze.

Ik geef geen antwoord. De storm van woede binnenin me is aangezwollen tot orkaankracht en ik heb al mijn zelfbeheersing nodig om dat niet te laten merken.

‘Hallo, spreek ik hier tegen de muur?’

Ik zie haar verontwaardigde blik, maar meer dan dat valt me op hoe klein ze eigenlijk is, hoe fragiel. Misschien komt het door de belachelijke, ouderwetse nachtjapon die ze draagt.

Ze blijft praten, maar haar woorden ontgaan me, want aan de horizon van mijn gedachten begint zich een idee af te tekenen. Een oplossing.

Een volmaakte, doodsimpele oplossing.

Geïrriteerd kijkt ze naar me op. ‘Is dit waar ik mijn afspraken voor heb afgezegd?’ vraagt ze. ‘Voor iemand die de zin van het leven gaat staan overdenken op mijn overloop?’

Zwijgend kijk ik toe hoe ze haar schouders ophaalt, zich er blijkbaar bij neerlegt dat ik geen antwoord geef. Hoe ze zich omdraait en haar weg naar beneden vervolgt.

Intussen razen de gedachten door mijn hoofd.

Handelen moet ik. Nu is mijn kans!

Ik til mijn voet hoog op en stoot hem met kracht naar voren.

Tijd om te schrikken heeft ze nauwelijks. Ze duikelt meteen voor-

over en vliegt als een lappenpop door de lucht. De schreeuw die haar mond verlaat, mag die naam niet eens hebben. Het is meer een diepe zucht.

Ik heb de lucht uit haar longen getrapt.

Ze is al bijna beneden als ze stuitert. Haar uitgestrekte armen verhinderen niet dat haar hoofd een traptrede raakt, de derde tree van onderen. Ook al was dit mijn bedoeling, de klap gaat me door merg en been.

Nog verder valt ze, in een waaier van witte stof vliegen haar benen over haar hoofd. Ik vang een glimp op van een zwarte onderbroek. De klap waarmee ze onderaan de trap op haar rug terecht komt, is afschuwelijk. Alsof je een tas vol zware boodschappen neerkwakt en er vanbinnen van alles barst en breekt.

Roerloos blijft ze liggen. In de doodse stilte die volgt, wacht ik een tijdje, net zolang totdat mijn ademhaling weer rustig is. Totdat ik zeker weet dat ze niet meer zal opstaan. Dan loop ik zachtjes de trap af en luister ingespannen, mijn oor bij haar mond.

Verdomd. Ze mag dan gebutst en gedeukt zijn, ze ademt nog wel.

Nu moet ik het afmaken. Dat kan niet anders. Dat kán verdomme niet anders.

Van de kapstok met het jachttafereel trek ik twee sjaals, die ik zorgvuldig om mijn handen wikkel. Dan kniel ik bij haar neer en trek haar hoofd tegen mijn bovenbenen. Misschien is het de warmte van haar lichaam die me opeens krachteloos maakt. Die me aan het twijfelen brengt. Maar het is te laat, ik kan niet meer terug. Binnen vijf seconden is het over, houd ik mezelf voor.

Ik grijp haar hoofd aan beide kanten vast, haal diep adem, en geef

dan een harde ruk opzij. Het geluid van haar nek die breekt, bezorgt me rillingen, maar ik ben vooral verbaasd. Verbaasd hoe gemakkelijk het was om haar leven te beëindigen.

Even blijf ik zo zitten, opgelucht, maar dan voel ik iets warm en nat op mijn knieën. Bloed.

Verdomme, ik heb niet gemerkt dat ze is gaan bloeden!

Als door een wesp gestoken duw ik haar van me af en spring ik op, terwijl ik de sjaals op de bloedplekken op mijn broek druk. Al depend ren ik naar de woonkamer, waar ik haar tas vind, met haar telefoon en andere persoonlijke spullen erin.

Die telefoon, die is gevaarlijk. De agenda waarschijnlijk ook. Ik besluit om het allemaal mee te nemen, met tas en al. Dat is een risico, maar dat moet ik dan maar nemen.

1

Lag het aan mij, of kwam het interieur van de flat zonder mijn spullen erin opeens veel beter tot zijn recht? Alles leek lichter, schoner, in harmonie met elkaar. Ik had de juiste beslissing genomen, duidelijker kon het niet zijn. Waarom klopte mijn hart dan toch als een bezetene?

Het was niet chic om er zo stiekem tussenuit te knijpen, dat beseftte ik. Maar ik zag geen andere manier. Mark zou me toch maar hebben genegeerd als ik er met hem over had willen praten. Als ik gezegd had: *ik ga bij je weg*.

Dat kon hij namelijk goed: mij negeren. Als 's nachts het ganglicht moest aanblijven van me, als ik mezelf midden in de nacht trillend van paniek in de badkamer verschool, dan bestond ik niet voor hem.

Weer je hormonen? kon hij zogenaamd grappig bedoeld vragen, als hij me 's ochtends vroeg ineengedoken tussen het bad en de wasmand aantrof. De klootzak. Viel hem dan echt niet op dat mijn *hormonen* zich noch van de cyclus van de maan, noch van die van mijn pilstrip iets aantrokken?

Als hij zelf stress had - wat regelmatig voorkwam vanaf het moment dat hij serieus advocaat probeerde te worden - verwachtte hij van mij wel aandacht, liefde en begrip. En dat gaf ik hem, anders kon hij behoorlijk onaangenaam worden. Maar andersom gaf hij dus niet thuis. Nooit.

Het viel voor hem misschien ook niet te rijmen, dat ik 's nachts zo de weg kwijt kon zijn. Overdag was ik altijd vrolijk en stoer, maakte ik nooit ergens een probleem van. Zelfs niet van mijn eigen paniek-aanvallen. Ik deed na zo'n nacht zelf óók altijd alsof er niets aan de hand was geweest.

Misschien had ik er met hem over moeten praten, had ik hem gewoon moeten vertellen over de droom die mij soms in mijn slaap overviel en dan geen droom meer was, maar minutenlang de afschuwelijke werkelijkheid. Misschien had ik hem ook moeten vertellen over de nachten waarin ik juist niet sliep. Over de angst die me dan in zijn klauwen kreeg, de vrees dat er ergens in een plaatsje in de provincie iemand een lang verborgen waarheid zou onthullen. Maar dat had ik niet gedaan, ik had hem niets verteld. Ik kende Mark, ik wist dat ik dat risico niet kon nemen. Hij kon zo onvoorspelbaar zijn. Soms was ik gewoon bang dat hij me wat zou aan-doen.

En als hij me niet steunde in mijn donkerste momenten, als ik hem niet in vertrouwen kon nemen, wat had ik dan eigenlijk aan hem? Dat was ik me steeds meer gaan afvragen.

Maar wat stond ik te mijmeren, ik moest gaan. Gaan, voordat Mark zo thuiskwam en ontdekte dat de hele berging vol stond met mijn spullen.

Zoals je ziet ben ik weg. Sorry, schreef ik toch nog maar op een briefje, dat ik met één punt onder de waterkoker op het aanrecht schoof.

Besluiteloos scrolde ik vervolgens door mijn telefoon. Ik moest iemand bellen nu, iemand om hulp vragen. Maar wie? Ik zuchtte. Misschien moest ik alles toch maar afblazen. Snel alles weer uitpakken en opbergen, alsof er niets aan de hand was een maaltje gaan koken. Vanavond samen tv kijken ... Misschien was het allemaal lang niet zo erg als ik mezelf had wijsgemaakt.

Plotseling kwam het apparaat in mijn hand tot leven; het geluid van mijn beltoon schalde door de stille flat. Ik schrok enorm. *Mark*, was mijn eerste gedachte. Mark belde. Hoe kon ik mijn stem nu in godsnaam nog normaal laten klinken?

Ik keek nog eens goed. Een golf van opluchting ging door me heen toen ik zag dat er niet *Mark*, maar *Ma* in het schermpje stond.

Mijn moeder, dat kwam misschien wel handig uit. Ideaal was het niet, maar haar kon ik het vragen. Het gesprek zachtjes in een bepaalde richting sturen en ...

‘Met Kirsten,’ begroette ik haar.

‘Lieverd, ga even zitten.’

‘Ik zit,’ loog ik, verzonken in mijn eigen gepeins.

Maar wacht, waarom mocht ik eigenlijk niet gewoon blijven staan?

‘Wat is er aan de hand?’

‘Het is oma, Kirsten. Ze is ... ze is overleden. Ik kom er net vandaan.’

Oma. Bij dat woord dacht ik altijd nog automatisch aan oma Jo. Maar die was al jaren geleden gestorven. Mijn moeder had het dus over oma Veronica.

Veronica. Dood. De woorden zweefden in mijn hoofd rond zonder te landen.

Zou ik mijn moeder evengoed durven te vragen of ...

Nee. Het was natuurlijk wel mijn moeders moeder waar het hier om ging.

Ineens drong de boodschap echt tot me door.

‘Jeetje ma! Ze is ... ze was nog niet eens zestig! Hoe ...?’

‘Een ongeluk. Een dom ongeluk,’ antwoordde mijn moeder met een dikke stem. ‘Ze is gevallen, van de trap. Kun je het geloven? Waarschijnlijk gestruikeld of zoiets.’

‘Jemig.’

‘Ja. Ze was misschien niet helemaal helder, is half slaperig naar de wc gegaan of zoiets. En je kent oma, ze zal wel het een en ander hebben gedronken. Ze had ook zo’n rottige lange nachtjapon aan waar je je nek over breekt ... tja, letterlijk dus, in dit geval.’

‘Bizar,’ mompelde ik, door mijn moeders gesnif heen. Ik wist niet of het huilen of lachen was wat ze deed, waarschijnlijk allebei tegelijk. Maar het ellendige was dat ik zelf ook tranen voelde opkomen. Ik ademde diep in, maar kon niet voorkomen dat mijn lijf opeens ongecontroleerd begon te schokken.

‘Moet je nou huilen, meis?’ klonk het verdrietig. Maar de ondertoon in mijn moeders stem verried verbazing. Zij wist natuurlijk ook wel dat Veronica en ik niet bepaald een warme band hadden gehad. Ik kon niet eens antwoorden, want uit mijn keel kwamen tot mijn

eigen verbazing hikkende en gierende geluiden.

‘Meisje toch. Ik had niet verwacht dat je er zo van zou schrikken. Is Mark niet thuis?’

‘Nwee,’ snotterde ik zielig.

Toen keek ik op de klok en schrok me te pletter. Half zeven. Mark kon elk moment van de tennisclub terugkomen. Ik keek uit het raam, naar de natgeregende straat in de diepte. Er was nog geen teken van hem, maar ik zou hem gemist kunnen hebben. Misschien stond hij nu al wel in de lift!

‘Weet je,’ zei mijn moeder, ‘kom naar ons toe. Zullen we je komen halen? We rijden nu weg uit Alkmaar, de begrafenisondernemer heeft oma net opgehaald. Dan rijden we wel even via Amsterdam, oké?’

Dat was voor mij het sein om naar buiten te rennen. Met mijn telefoon nog aan mijn oor haastte ik me over de winderige galerij.

‘Dat zou ik fijn vinden, mam,’ klonk mijn stem hijgend en echoënd toen ik het veilige trappenhuis had bereikt. ‘Vind je het goed als ik wat spullen meeneem?’

2

Voor onze voeten kolkte het zwarte water. *Levensgevaarlijk*, zeiden ze altijd. Maar opeens kon me dat helemaal niets meer schelen.

Ik zette een stap en stond toen op één van de twee smalle, betonnen pijlers die hier een stuk de ringvaart in liepen. ‘Kom mee, we gaan hierop!’ riep ik over mijn schouder naar Vanja.

Mijn hart klopte van opwinding. *Levensgevaarlijk*, echode het in mijn hoofd. Ik durfde iets levensgevaarlijks. Trots keek ik om, maar Vanja reageerde niet. Onbeweeglijk bleef ze op de dijkelling staan, sloom kauwend op een grasspriet.

Het was heet in de polder, er stond geen zuchtje wind. Ik zweette. Nog een keer keek ik achterom, vragend nu. Maar Vanja deed alsof ze me niet zag. Ze zag eruit alsof ze op de bus stond te wachten.

Ik deed nog een stap de pijler op. Oké, dit was een slecht plan. De betonnen strook was zo smal dat mijn voeten er niet eens naast elkaar op pasten. En het water beneden me stroomde wel heel erg snel. Achter me verdween het gorgelend in een betonnen sleuf onder de dijk. Weggezogen werd het, door het gemaal, dat - zoals vaker op hete dagen - water de polder inpompte. Kon ik niet beter teruggaan? Doen alsof het maar een grapje was geweest?

Nee, dacht ik. Nee. Ook al was het dan levensgevaarlijk, het was heel belangrijk dat ik liet zien dat ik niet bang was. Voor niets. Als ik dat hier en nu niet deed, dan zou het nooit meer lukken.

‘Je doet dom, Kirsten,’ klonk Vanja’s stem, licht hees zoals gewoonlijk.

Even dacht ik aan opa Klaas en oma Jo. *Als je in de maalstroom valt, word je onder water gezogen en verdrink je binnen een minuut*, zeiden ze altijd als ze voor de gevaren van het gemaal waarschuwd. *En anders wordt er wel een arm of been van je lijf gerukt.*

Vanja en ik waren daarom altijd braaf bij deze plek uit de buurt gebleven, al die zomers dat we hier in de Beemster logeerden. Ik was ook altijd een braaf meisje geweest, op mijn negende, tiende, elfde. Maar nu was ik twaalf. Nu was alles anders.

Ondanks mijn knikkende knieën schuifelde ik voorzichtig nog wat verder. Toen ik bij het uiteinde van de pijler was aangekomen, liet ik me langzaam zakken. Er was nauwelijks ruimte om goed te zitten, zodat ik mijn benen boven het water moest laten bungelen. Af en toe kreeg ik een paar spetters in mijn gezicht, waardoor mijn brillenglazen vol kleine druppeltjes kwamen te zitten, maar ik durfde mijn bril niet af te doen om hem schoon te vegen aan mijn shirt. Mijn moeder zou me vermoorden als het ding in het water viel.

En wie wist hoe mijn vader zou reageren?

Blijven ademen, zei ik tegen mezelf. Je hebt het toch gered? Maar het trotse gevoel van zonet was nu helemaal verdwenen. De aanhoudende beweging van het water onder me maakte me misselijk. En Vanja stond daar maar, onbeweeglijk, kauwend op die grasriet. Soms kon ze zo ongelooflijk irritant zijn!

‘Weet je wat het met jou is?’ riep ik boven het gegorgel uit. ‘Je bent een bangeschijterd!’

Vanja zweeg.

Ik wilde me geïrriteerd naar haar omkeren, maar het lukte niet. Bij elke poging om me te bewegen was het alsof mijn spieren bevroren. Ik voelde me raar wiebelig worden. Ineens wist ik het zeker: als ik me verroerde, al was het maar een millimeter, dan viel ik. Dan was ik dood.

Roerloos zat ik daar, verstijfd van angst. Minuten tikten voorbij en ik durfde niet eens te huilen. Wat deed Vanja toch? Waarom negeerde ze me?

‘Zullen we teruggaan?’ klonk het uiteindelijk toch achter me, na wat minstens een uur leek. ‘Dan kunnen we je oma helpen met tafeldekken.’

Ik hoorde aan haar stem dat ze medelijden met me had. En dat ze daarom haar lachen probeerde in te houden.

Voorzichtig knikte ik. Verder durfde ik me niet te bewegen.

‘Kom, ik help je wel.’ Behoedzaam zette Vanja één been op de pijler en stak haar hand uit. Nu durfde ik een stukje achteruit te schuiven, net zolang tot ik hem kon vastgrijpen. Ik ontweek haar blik toen ze me overeind trok en ik eindelijk weer in het veilige gras stond.

3

Ik stapte onder mijn oude Snoopy-dekbed en bedacht dat ik gek was om hier te gaan liggen slapen. De geur, de meubels, de geluiden van het huis, alles bracht herinneringen bij me naar boven. Zwarte herinneringen. En dan die huilbui die ik vandaag had gehad toen ik hoorde over oma ...

Ik keek naar het licht dat onder de slaapkamerdeur naar binnen sijpelde en dacht dat het waarschijnlijk weer een slechte nacht ging worden. Kon ik toch niet beter ergens anders heengaan? Maar waarheen dan in godsnaam? Terug naar Amsterdam, naar Maartje misschien?

Ik zag het gezicht van Sjoerd al voor me.

Ik lag een hele tijd te piekeren, maar toen was het plotseling weer licht. Ik had geslapen als een os. Zonder nachtmerries, zonder paniek. Dat was een goed teken.

Toen ik fris gedoucht beneden kwam, stonden mijn moeder en Rogier met hun jassen aan in de gang. Mijn moeders halflange, bruine haar was niet geföhnd. Het hing futloos om haar bleke gezicht, waardoor ze er een beetje sjofel uitzag. Ook Rogier oogde aangeslagen. Mijn stiefvader was normaal een imposante man, ondanks zijn vijftig jaar nog steeds lang, donker en breedgeschouderd, maar sinds gisteren leek hij een maatje gekrompen.

‘Ik heb je werk maar gebeld, dat je vandaag niet komt vanwege oma,’ zei mijn moeder zodra ze me zag. ‘Ik wilde je niet wakker maken.’

Ze aaide me even over mijn haar en keek me onderzoekend aan.

‘En Mark heeft me gisteravond nog gebeld,’ vervolgde ze. ‘Hij was helemaal van slag hoor. En hij was er ook boos over dat je blijkbaar je telefoon uit hebt staan. Ik heb hem maar verteld dat je al sliep,

dat je een beetje overstuur was.' Ze haalde een bos sleutels uit haar grote, groenleren handtas en keek er afwezig naar. 'Je moet hem straks wel even terugbellen, oké?'

Ik knikte vaag.

'Wat gaan jullie doen?' vroeg ik om van onderwerp te veranderen.

'Naar de begrafenisondernemer,' antwoordde Rogier, zijn blik onpeilbaar. 'Je wilt niet weten wat we allemaal nog moeten regelen.'

4

Op aangeven van de begrafenisondernemer namen we plaats in de consistoriekamer van de kerk, een modern bouwsel dat tegen de eeuwenoude buitengevel van het monumentale gebouw was geplakt. Met zes personen waren we maar. Oom Jacob, de zwaar getatoeëerde jongere broer van oma, zat met een slonzig uitzijende vrouw - die zich had voorgesteld als Jolanda - aan een tafeltje dat in de schaduw van de oude kerkmuur stond. Jacob was het zwarte schaap van de familie, had mijn moeder me weleens verteld. Waarom dat zo was, wilde me niet te binnen schieten.

Met mijn moeder, Rogier en zijn dochter Lucia nam ik plaats aan een tafeltje bij een van de hoge, op het kerkhof uitkijkende ramen. Gelaten bekeek ik het gezelschap. Bleke, door de zon onbarmhartig belichte gezichten staken schril af bij donkere kleding. Lucia leek wel een zwart gat, zoals ze met haar zwarte jurk, zwarte laarzen, zwarte tas, zwarte haar en zwartomrande ogen alle energie uit de ruimte leek weg te zuigen.

‘Heb je het er erg moeilijk mee?’ vroeg ze, zich zogenaamd geïnteresseerd naar me toe buigend. Ik had geen zin in het plichtmatige gesprekje dat zou volgen, dus haalde ik - met mijn droevigste gezicht, dat wel - slechts mijn schouders op.

Op papier kwam Lucia misschien dicht in de buurt van een zus, maar ze was in mijn leven altijd een figurant gebleven. Dat kwam waarschijnlijk door mij, door hoe ik was in de tijd dat we elkaar leerden kennen. En Lucia was nou ook niet bepaald het initiatiefrijke type. Zeker die eerste jaren sprak ze nooit tegen me, misschien ook omdat ze drie jaar ouder was dan ik. Die drie jaar voorsprong had ze trouwens nooit erg goed benut. Op haar zestiende was ze al een ouwelijke muts, die vaste verkering had met een muizig figuur die

ze kende van het ensemble waarin zij klarinet speelde en hij hobo. Lucia klitte altijd aan haar labiele en aandachtzieke moeder, en uit loyaliteit aan haar zocht ze haar vader zelden op nadat hij bij ons was ingetrokken. Wel ging Rogier in die jaren af en toe een dagje met Lucia op stap. Ik had geen idee wat ze dan zoal deden, dat interesseerde me destijds ook totaal niet.

Inmiddels was Lucia getrouwd met haar hoboïst en moeder van een huilerige peuter, die ze desondanks toch altijd meesleepte met kerst en verjaardagen. Ik pijnigde mijn hersenen, maar kon het gezicht van haar man, die er vandaag om onduidelijke redenen niet bij was, niet eens goed voor de geest halen.

Eigenlijk was het best onbeschaamd dat Lucia zich nu zomaar bij *de familie* voegde. Omdat ze ook in Alkmaar woonde, was oma wel eens met Lucia en haar gezin meegereden als er bij mijn moeder en Rogier thuis iets te vieren viel. Maar familie waren oma en Lucia natuurlijk niet.

Aan de andere kant; een familie van vijf personen was maar een treurige score. We konden een zesde persoon voor de opvulling wel gebruiken. Normaal zou Mark die nummer zes zijn geweest, besefte ik. Was oma een week eerder overleden, dan had hij hier naast me gezeten. Ik stelde het me voor: Mark hier aan dit tafeltje, vreselijk knap in een van zijn mooie maatpakken. Naar mijn familie toe zou hij vriendelijk en beleefd zijn geweest. Op dit moment zou hij waarschijnlijk even een troostende hand op mijn moeders arm hebben gelegd, de slijmerd. Ik zou de enige zijn geweest die wist hoe hij op de heenweg in de auto verwijtend zou hebben gezeurd dat hij geen zin had in zo'n toestand, en al helemaal niet in mijn familie. Hij zou me zover hebben gekregen dat ik me de hele dag schuldig had gevoeld over het feit dat ik zijn dag had verpest.

Mijn oudoom en zijn Jolanda produceerden een zacht en monotoon geroezemoes, maar mijn moeder, Rogier, Lucia en ik staarden stil door het raam naar het kerkhof buiten. Scherp afstekend tegen de haast donkerblauwe hemel dwarrelden gele en rode herfstbladeren door de lucht. We keken zwijgend hoe ze afwisselend zachtjes

op de grafstenen neerdaalden of, bij een windvlaag, weer het lucht-ruim kozen. Het was een hypnotiserend beeld, maar ondanks dat begon ik het steeds benauwder te krijgen. Onopvallend snuivend had ik al een hele tijd geprobeerd om zoveel mogelijk zuurstof in te ademen, maar het leek niet te werken. Hoe langer we daar zaten, wachtend totdat we de kerk in mochten, hoe groter mijn aandrang werd om weg te rennen.

Ook Rogier was slecht op zijn gemak, dat zag ik aan de manier waarop hij zijn mond tot een gespannen streep had getrokken. Hij pakte de hand van mijn moeder vast, maar die reageerde nauwelijks. Ze leek wel een wassen beeld. De blik in haar ogen maakte me ondanks de grote hoeveelheden lucht in mijn longen misselijk, omdat ik er steeds opdringeriger wordende déjà vu's van kreeg. Zulke gedachtenspoken kon ik overdag meestal wel negeren, maar nu wilden ze, net als de blaadjes op het kerkhof, maar niet ophouden met ronddwarrelen. Hoe kon ik dit volhouden?

Alleen Lucia leek ontspannen te zijn. Maar van de ernstige rust op haar gezicht werd ik nog geagiteerder. Wat wist zij nou van de dood? Per ongeluk kruiste mijn blik die van haar, maar in plaats van dat ze chagrijnig door me heen keek zoals gewoonlijk, glimlachte ze bemoedigend naar me.

Ik kon wel gillen.

Een kuchje achter ons kondigde de terugkomst van de begrafenisondernemer aan.

‘U mag plaatsnemen op de voorste bankjes,’ deelde hij zakelijk mee. Na nog een diepe ademteug stond ik op en liep ik, intussen behoorlijk duizelig, gedwee mee met de rest. Door een tussendeur gingen we de kerk binnen. Achter de piano, onder het goudglanzende orgel, speelde een roodharige vrouw van middelbare leeftijd een drakerig lied, dat gek genoeg toch best ontroerend was. Wat was dat toch met pianomuziek?

We namen plaats op de voorste rij ouderwetse kerkstoelen, terwijl achter ons de kerk begon vol te lopen. Ik draaide me om en zag twee mannen binnenkomen, ik schatte ze ergens halverwege de der-

tig. De grootste van de twee was zichtbaar geëmotioneerd en haalde uit de zak van zijn slechtzittende pantalon een stoffen zakdoek tevoorschijn, waar hij uitgebreid zijn ogen mee depte. Zijn tengerdere metgezel klopte hem met een ernstig gezicht op de schouder, een troostend gebaar dat me ontroerde. Toch moest ik ook een grijns onderdrukken, want ergens was het ook lachwekkend, die volkomen vreemde kerels die het te kwaad hadden vanwege de dood van oma. Misschien waren het collega's van haar. Hoewel ze er bepaald niet uitzagen als bibliothecarissen.

'Wie zijn die mensen?' fluisterde ik in mijn moeders oor, terwijl ik een hoofdbeweging in de richting van de twee onbekenden maakte. Maar mijn moeder reageerde alleen met een sniffend schouderophalen, dus pakte ik troostend haar hand. Ondertussen gluurde ik verder. Mijn duizeligheid en ademtekort waren snel vergeten, want al hadden we dan weinig familie, mijn oma had blijkbaar vrienden en kennissen van allerlei pluimage gehad. Met verbazing sloeg ik nu een dame van het type voetbalvrouw gade. Een chique blondine op dodelijk hoge hakken, die met een ernstig gezicht over de kerkvloer trippelde. In haar kielzog volgde een kleine, maar knappe man. Hij had prachtig, halflang haar, vol en zwart, en droeg een hip uitziend pak. Hand in hand nam het stel plaats op een van de achterste rijen. Ik moest mijn nek verdraaien om het goed te kunnen zien, maar ik meende toch echt tranen in de ogen van de vrouw te zien glinsteren. Het maakte me heel erg nieuwsgierig. Waar zouden deze mensen, zo te zien ook dertigers, oma in hemelsnaam van kennen? In ieder geval was mijn drang om weg te rennen compleet verdwenen, en dat bleef de hele dienst zo, zeker toen er mensen gingen spreken.

'Veronica Leegwater was een goed mens,' sprak een pronte vrouw met witgrijs haar de kerk toe. De vrouw kwam me vaag bekend voor. Door de dominee was ze geïntroduceerd als een oude schoolvriendin van oma, én als collega van de bibliotheek. Ze bleek zelfs degene te zijn geweest die oma twintig jaar geleden de boekentempel had binnengehaald. Ik had haar waarschijnlijk ooit weleens ontmoet, vroeger.

‘Vronie was een meisje dat goed kon leren,’ klonk de stem van de vrouw galmend vanaf de kansel. ‘Een bijzonder mooi meisje ook, met veel vriendjes en bewonderaars. Plotseling bleek ze zwanger te zijn. Ze was toen nog maar zeventien en moest stoppen met school. Jarenlang kluste ze bij als schoonmaakster, maar dat was werk dat niet echt bij Vronie paste. Ik geloof dat ze in haar werkhuisjes vaak gewoon een boek ging zitten lezen, met een open pot boenwas naast zich op tafel. Dan rook het hele huis naar het spul en dacht iedereen dat ze hard had gewerkt.’

Gelach in de kerk. Ook ik voelde een glimlach opkomen, want zo kende ik mijn oma weer.

Maar toen spitste ik mijn oren. Het ging over mijn opa!

‘Een moeilijke tijd brak voor Veronica aan toen ze alleen kwam te staan,’ ging oma’s vriendin verder. Ze sprak tegen mijn moeder.

‘Ook al was je toen nog een kind, Lena, en ook al zul je het zelf heel moeilijk hebben gehad, je was al een grote steun voor je moeder. Je moet begrijpen, ze heeft er alles aan gedaan om het huwelijk te redden. Maar van de fles kun je het niet winnen. Nooit.’

Naast mij huilde mijn moeder stille tranen.

Ze vielen als zilte regendruppels op de zwarte kerkvloer.